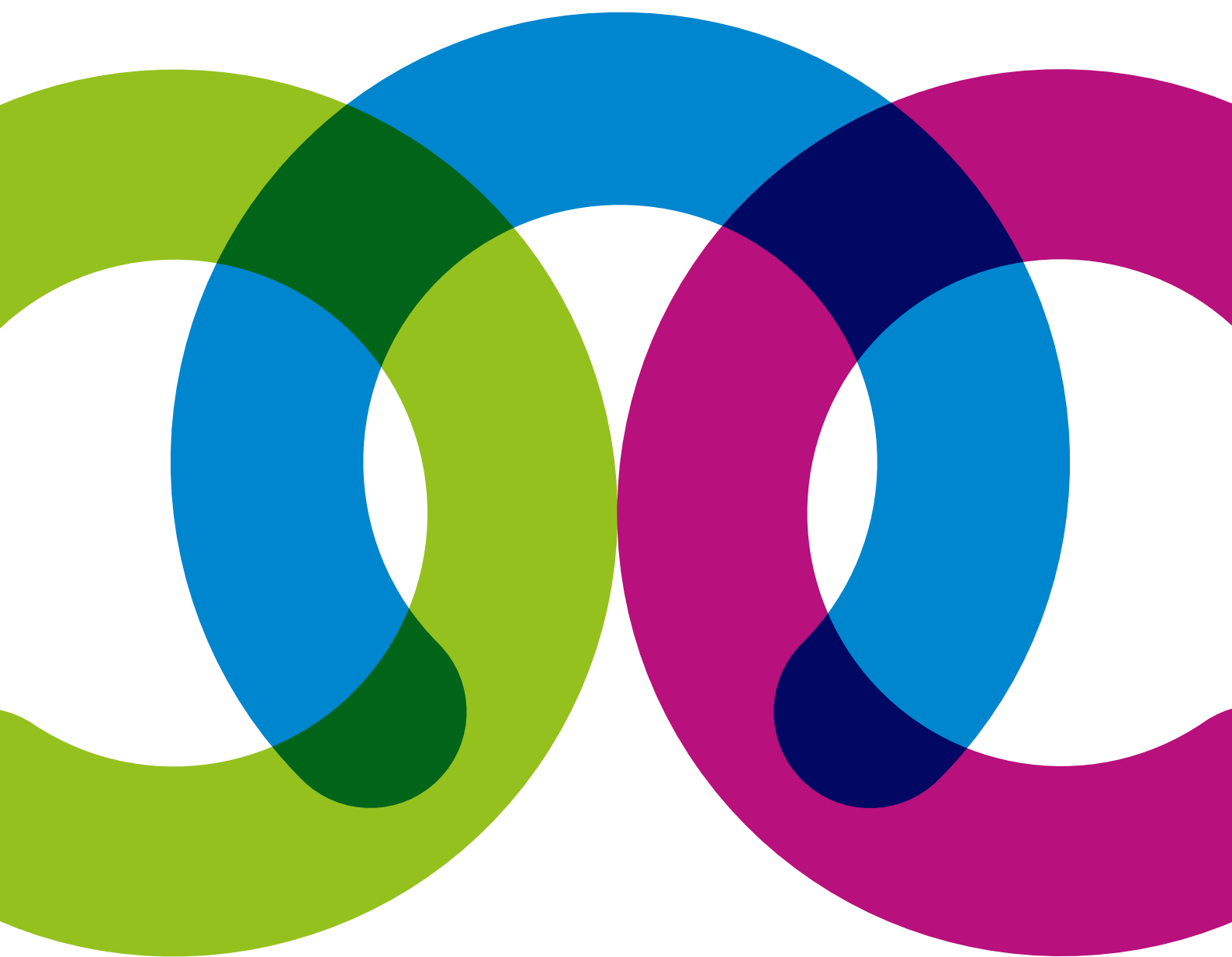

Professionele verantwoordelijkheid, bekwaamheid en bevoegdheid

Inleiding

De Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) stimuleert en borgt de vakbekwaamheid van op universitair masterniveau en postmasterniveau opgeleide orthopedagogen, zodat zij goede en betrouwbare orthopedagogische zorg en begeleiding kunnen bieden. In het dagelijks werk van orthopedagogen gaat het vaak over termen als deskundigheid, (vak)bekwaamheid, bevoegdheid, voorbehouden handelingen en verantwoordelijkheid. Termen die vaak door elkaar worden gehaald en gebruikt en waar in de uitvoering soms verschillende betekenissen aan worden gegeven:

Het gaat dan bijvoorbeeld om zaken als:

“Is er sprake van eindverantwoordelijkheid in de zorg en wat houdt dat in?”

“Kan een orthopedagoog regiebehandelaar zijn in de jeugdhulp of volwassenenzorg?”

“Mag ik als orthopedagoog zelfstandig diagnostiek doen?”

In deze notitie worden deze verschillende termen nader uitgelegd. We richten ons in deze notitie op orthopedagogen. Met name de onderdelen Verantwoordelijkheid, Bekwaamheid, Registratie als indicatie voor bekwaamheid en De professionele standaard en tuchtrecht, zijn ook interessant voor pedagogen.

Meer informatie vindt u ook in de [NVO-beroepscode](#) of u kunt met uw vragen terecht bij het [beroepsethisch spreekuur van de NVO](#).

Verantwoordelijkheid

Uitgangspunt van de NVO-beroepscode is dat de orthopedagoog zélf verantwoordelijk is voor het eigen handelen of niet handelen. Deze professionele verantwoordelijkheid hoort bij de professionele autonomie van de orthopedagoog en diegene is daarop aan te spreken, ook tuchtrechtelijk. Dit geldt ongeacht de functie, het werkveld, opleidingsniveau of registratie in een wettelijk register (BIG of SKJ) of een van de NVO-kwaliteitsregisters.

Dit geldt ook in de samenwerking met andere professionals. Iedere professional is verantwoordelijk voor de kwaliteit van diens handelen en is daarop (tuchtrechtelijk) aan te spreken. De verantwoordelijkheid hangt samen met de taak/functie die iemand heeft. Zo heeft iedere (mede)behandelaar een eigen verantwoordelijkheid en is bijvoorbeeld de regiebehandelaar verantwoordelijk voor de regie.

Als een orthopedagoog een document van een andere zorgprofessional mede-ondertekent, betekent dit dat de orthopedagoog medeverantwoordelijk is voor de inhoud daarvan.

Om de medeverantwoordelijkheid te kunnen dragen dient de orthopedagoog voldoende zicht te hebben op de werkzaamheden die zijn uitgevoerd en de conclusies die daaraan zijn verbonden. Pro forma tekenen, zonder feitelijk zicht op de werkzaamheden die zijn verricht, wordt afgeraden omdat je als orthopedagoog dan verantwoordelijk wordt voor zaken die je niet voor je rekening kunt nemen.

Is er sprake van een opleidingssituatie of een situatie van werkbegeleiding, dan is een werkbegeleider of opleider verantwoordelijk voor het aandeel van de orthopedagoog in de opleiding én medeverantwoordelijk voor de inhoud van de werkzaamheden. Deze medeverantwoordelijkheid uit zich bijvoorbeeld in mede ondertekening van documenten. Ook hier geldt dat de opleideling of degene die werkbegeleiding ontvangt medeverantwoordelijkheid draagt. De mate van verantwoordelijkheid is afhankelijk van bijvoorbeeld het opleidingsniveau en de ervaring van de opleideling, de fase in de opleiding, werkafspraken en de omstandigheden.

Eindverantwoordelijkheid

Het begrip eindverantwoordelijkheid hangt samen met de interne organisatiestructuur en is van toepassing op de verantwoordelijkheid voor het proces en niet voor de inhoud. De uitvoerende professional draagt altijd zélf de inhoudelijke verantwoordelijkheid voor het eigen handelen en is daarop tuchtrechtelijk aan te spreken.

Het kan wel zijn dat een professional een bepaalde eind- of managementverantwoordelijkheid toebedeeld heeft gekregen. Dan is hij of zij bijvoorbeeld verantwoordelijk voor de algehele gang van zaken op een afdeling, het behandelbeleid of de kwaliteit van de instelling als geheel.

Bevoegdheid

In het algemeen geldt: Bekwaam maakt bevoegd.

In de Wet BIG en de (tucht)rechtspraak wordt de term 'bevoegdheid' gebruikt voor de bevoegdheid van beroepsbeoefenaren om voorbehouden handelingen te verrichten en/of daartoe opdracht te geven. Voorbehouden handelingen zijn handelingen die alleen mogen worden uitgevoerd door een in de Wet BIG aangewezen hulpverlener, zoals het voorschrijven van medicatie of het snijden in een lichaam. De orthopedagoog(-generalist) heeft net als de gz-psycholoog en psychotherapeut geen specifieke voorschrijfbevoegdheid en kent geen zogenaamde voorbehouden handelingen.

Bij BIG-geregistreerde professionals wordt iets andere terminologie gebruikt vanwege de voorbehouden handelingen: geregistreerd = bevoegd; bekwaam = aantoonbaar vakbekwaam.

Er zijn wel bepaalde wettelijk geborgde taken en/of functies voor de orthopedagoog-generalist. Voorbeelden hiervan zijn:

- > Wzd-functionaris voor de orthopedagoog-generalist in de gehandicaptenzorg en ouderenzorg.
- > Het afgeven van instemmingsverklaringen gesloten jeugdhulp door een gekwalificeerd gedragswetenschapper (=o.a. een orthopedagoog-generalist).

Ook kennen we veldnormen en richtlijnen van beroepsgroepen die soms bepalen welke professionals het beste ingezet kunnen worden in bepaalde situaties. Dan kan het gaan om consultatie, het uitvoeren van diagnostisch onderzoek, bepaalde behandelingen of andere interventies.

Ook financiers en werkgevers hebben soms afspraken over wie bepaalde taken mag uitvoeren.

Ook als je op basis van bijvoorbeeld wet- of regelgeving bevoegd bent, moet een orthopedagoog zichzelf altijd de vraag stellen: 'ben ik voldoende bekwaam?'. Acht de orthopedagoog zich bekwaam, dan is deze daarmee ook bevoegd. En andersom geldt: niet bekwaam is niet bevoegd.

Bekwaamheid

Bekwaamheid of vakbekwaamheid wil zeggen dat een professional beschikt over voldoende kennis en kunde om werkzaamheden in een concrete situatie adequaat uit te kunnen voeren. Als NVO stellen we dat je bevoegd bent om bepaalde handelingen te verrichten als je daartoe voldoende bekwaam bent.

Een orthopedagoog moet altijd de grenzen van zijn vakbekwaamheid in acht nemen en binnen deze grenzen handelen.

In de [NVO-beroepscompetentieprofielen](#) van de NVO orthopedagoog en orthopedagoog-generalist is aan de hand van de CanMEDS-competenties beschreven wat in verschillende werkvelden van een orthopedagoog(-generalist) kan en mag worden verwacht.

Een orthopedagoog kan diens bekwaamheid beoordelen en aantonen met onder andere werkervaring, bij- en nascholing en andere deskundigheidsbevorderende activiteiten die worden bijgehouden in het NVO Kwaliteitsregister (voor de OG aanvullend op het BIG-register).

Registratie en herregistratie markeert aldus de vakbekwaamheid van orthopedagogen.

Het is belangrijk dat een orthopedagoog geen taken uitvoert waartoe deze niet bekwaam is. Als het bijvoorbeeld gaat over taken die een orthopedagoog lange tijd niet heeft uitgevoerd of waar deze weinig ervaring mee heeft, dan is het verstandig om een relevante scholing te volgen en/of een ervaren collega een aantal keren mee te laten kijken, zodat bekwaamheid wordt (her)verworven.

Opleidingsniveaus

Een orthopedagoog heeft een universitaire masteropleiding in de orthopedagogiek afgerond. Deze opleiding omvat onder andere orthopedagogische diagnostiek en behandeling, organisatie van zorg en vakinhoudelijke vakken op het gebied van ontwikkelingspsychologie en algemene orthopedagogiek en een klinische stage.

De kennis en vaardigheden die een orthopedagoog hieruit ontwikkelt, kan de orthopedagoog vervolgens in de praktijk doorontwikkelen met werkervaring, bij- en nascholing en/of intervisie of supervisie.

De universitaire masteropleiding tot orthopedagoog leidt op tot een bekwaam beroepsbeoefenaar. In de werkpraktijk ontstaan er vervolgens verschillen in kennis en vaardigheden tussen orthopedagogen door diversiteit en verschillen in opgedane werkervaring, werkvelden waar orthopedagogen werkzaam zijn (geweest), de mate van bij- en nascholing en intervisie en supervisie. Meer informatie is te vinden in het [Beroepscompetentieprofiel NVO orthopedagoog](#) van de NVO.

Het is ook mogelijk voor orthopedagogen om een tweejarige postmaster opleiding tot orthopedagoog-generalist te volgen na de universitaire masteropleiding. De opleiding tot orthopedagoog-generalist kan direct na het behalen van de universitaire master worden gestart, maar meestal is er sprake van enige jaren werkervaring bij de start van de OG-opleiding.

In die twee jaar werkt een orthopedagoog-generalist i.o. binnen een erkende praktijkopleidingsplaats. Daarnaast volgt hij of zij cursorisch onderwijs en supervisie door een onafhankelijke gekwalificeerde supervisor. Het gaat in deze postmasteropleiding om het vernieuwen, verdiepen en verbreden van orthopedagogische kennis. Meer informatie over de orthopedagoog-generalist is te vinden in het [Beroepscompetentieprofiel OG](#) van de NVO.

Het belangrijkste onderscheid tussen een op universitair masterniveau opgeleide orthopedagoog en een postmaster opgeleide orthopedagoog-generalist is het opleidingsniveau. Van een orthopedagoog-generalist mag worden verwacht dat die meer zelfstandig handelt, meer verantwoordelijkheid neemt, meedenkt met (instellings)beleid en meer complexe problemen en situaties kan hanteren en overzien. Een orthopedagoog-generalist heeft in/door de opleiding meer (algemene) kennis opgedaan en (algemene) vaardigheden verworven als het gaat om diagnostiek, behandeling, begeleiding en (wetenschappelijk) onderzoek. Deze kan (wetenschappelijke) kennis en vaardigheden geïntegreerd toepassen en ook bijdragen aan het ontwikkelen van die kennis.

Dat wil echter niet zeggen dat een orthopedagoog-generalist in alle situaties vakbekwaam en dus bevoegd is. En evenmin dat een universitair opgeleide master-orthopedagoog in specifieke complexe situaties níet vakbekwaam zou kunnen zijn.

NVO Basisaantekening diagnostiek

Met een basisaantekening diagnostiek laat een orthopedagoog aan gemeenten, opdrachtgevers, zorginstellingen, collega-professionals en cliënten zien dat deze over diagnostische vaardigheden beschikt.

Deze basisaantekening diagnostiek wordt behaald tijdens een erkende, universitaire pedagogische masteropleiding óf later ná afstuderen via de NVO-regeling.

Werkgevers of financiers stellen soms eisen aan orthopedagogen zoals de NVO basisaantekening diagnostiek of registratie in een van de Kwaliteitsregisters van de NVO.

Registratie als indicatie van vakbekwaamheid

Registratie in een van de [NVO kwaliteitsregisters](#) en/of de basisaantekening diagnostiek geven geen bevoegdheid om de betreffende zorg te bieden. Wel is de registratie of de basisaantekening diagnostiek een belangrijke indicatie van bekwaamheid voor cliënten, werkgevers, opdrachtgevers en financiers.

De term regiebehandelaarschap staat niet in de wet.

Het tuchtrecht zegt het volgende over regiebehandelaarschap.

Als de aard of de complexiteit van de te verlenen zorg dat nodig maakt, spreken alle betrokken zorgverleners af dat één van hen wordt aangewezen als regiebehandelaar. Deze ziet er in elk geval op toe dat:

- > de continuïteit en de samenhang van de zorgverlening aan de cliënt wordt bewaakt en waar nodig een aanpassing van de gezamenlijke behandeling in gang wordt gezet;
- > er adequate informatie-uitwisseling en voldoende overleg is tussen bij de behandeling betrokken zorgverleners;
- > er één aanspreekpunt is voor het tijdig beantwoorden van vragen over de behandeling van de cliënt of diens naaste betrekking(en).

Soms stellen financiers vereisten aan wie de rol van regiebehandelaar in verschillende werkvelden kan vervullen.

In de volwassenen ggz (18+) is dit gekoppeld aan het Landelijk Kwaliteitsstatuut ggz. Het Landelijk Kwaliteitsstatuut ggz regelt welke beroepsbeoefenaar in welke situatie in de ggz als regiebehandelaar kan optreden.

In de gehandicaptenzorg en de jeugdhulp wordt de term regiebehandelaar breder gebruikt met inzet van verschillende professionals en expertises. Uit het oogpunt van goed hulpverlenerschap wordt de taak van regievoerder dan nader ingevuld met afspraken over coördinatie, aanspreekpunt voor de cliënt, inbreng van diverse behandelaren en afstemming daarvan, (gezamenlijk) monitoren van de voortgang en dergelijke.

In de jeugdhulp en gehandicaptenzorg komt het voor dat in contracten met gemeentes of zorgverzekeraars bepalingen over regiebehandelaarschap worden opgenomen. Hoewel deze afspraken geen wettelijke basis hebben, is de orthopedagoog op grond van de afgesloten contracten daar aan gebonden. Zijn die afspraken er niet, dan is er ruimte voor de orthopedagoog om de functie op eigen wijze in te vullen.

De professional die de rol van regiebehandelaar op zich neemt moet hiervoor bekwaam zijn.

De professionele standaard en tuchtrecht

Bij kwaliteit van handelen hoort het handelen volgens de professionele standaard. Deze bestaat uit wet- en regelgeving, vakinhoudelijke richtlijnen, beroepscode en tuchtrechtspraken.

Het professioneel handelen kan worden getoetst middels tuchtrecht. Het tuchtrecht maakt orthopedagogen bewust van hun eigen verantwoordelijkheid en helpt de kwaliteit van de beroepsgroep te bewaken en verbeteren.

Leden van de NVO vallen onder het verenigingstuchtrecht van de NVO. De NVO heeft hiervoor twee tuchtrechtelijke instanties, het College van Toezicht en het College van Beroep. Zij hebben beide een onafhankelijke positie binnen de vereniging.

Een orthopedagoog die SKJ geregistreerd is, valt tevens onder het SKJ tuchtrecht en de BIG-geregistreerde orthopedagoog-generalist onder het BIG-tuchtrecht. Niet leden worden op deze wijze ook getoetst aan de beroepscode van de NVO.

*Nederlandse vereniging van
pedagogen en onderwijskundigen*

Churchillaan 11 (6e etage)
3527 GV Utrecht

030 232 24 07

info@nvo.nl
www.nvo.nl

Ontwerp en vormgeving
de Toekomst - www.detoekomst.nl

Uitgave
Nederlandse vereniging van
pedagogen en onderwijskundigen

Versiedatum
Maart 2026

Copyright © 2026 NVO Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen

Niets uit deze notitie mag worden vereenvoudigd, opgeslagen of in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, zonder voorafgaande toestemming van de NVO.